קז: שמונה שרצים פרק ארבעה עשר שבת

אמר אביי אין עור חלוק מבשר בו'. מסקנא דפירכא היא מאביי דולמי אליבא דאביי פליגי לענין שבת אבל למאי דמפרש רבא וכו' אלא לא פליגי מידי לענין שבת ותימה הוא כיון דלא קיימא שיטתיה דאביי היכי פריך מינה: **הצד** את הפרעוש בו' ר"י פוטר. משמע דפטור אבל אסור ואומר ר"י כשם הרב פורת דאפ"ה אם נופל האדם מותר ליקחנו ולהשליכו מעליו דמשום נער שרי אבל אם הוא באותו ענין על האדם שאינו יכול שיעשכנו כגון על סרבלו מבחוץ אסור ליטול אבל יכול להפילו מעליו:

יש ספרים דגרסי מ"ט מחייב רבי אליעזר לאו משום דפרה ורבה ושינוים הוא דהא אפילו בגינה ממייב רבי אליעזר ופרעוש נקט לרבותא דרבי יהושע דאפילו פרעוש פוטר ושיטתיה נמי דמשני לא משמע דגרים ליה ור"ת נמי מחקו מספרו:

כיון שיבש בו בכלא. בגיעול ועומד במים מיירי מדלא מחייב ליה עד שיבש בכלא: ומי

למה שמנו חכמים אדרבה למה שמנו חכמים אין להם עור ואמר אביי הכי קאמר אין עור חלוק מבשר אלא למה שלא מנו חכמים אמר ליה רבא הא למה שמנו חכמים קאמר אלא אמר רבא הכי קאמר אין עור מטמא בבשר אלא למה שמנו חכמים מכלל דרבי יוחנן בן נורי הנך נמי דלא מנו חכמים מטמאין והא קתני ר' יוחנן בן נורי אומר ח' שרצים יש להן עורות ולא מטמאין (ו) [אמר רב] אדא בר מתנה תריץ הכי וחכמים אומרים לענין טומאה אין עור למה שמנו חכמים ואכתי לענין שבת לא פליגי והתניא הצד אחד מה' שרצים האמורים בתורה אהחובל בהן חייב בשרצים שיש להן עורות ואיזו היא חבורה שאינה חוזרת (ו)נצרר הדם אע"פ שלא יצא רבי יוחנן בן נורי אומר ח' שרצים יש להן עורות אמר רב אשי מאן ת"ק רבי יהודה דאזיל בתר גישתא (ז)דתנן ר' יהודה אומר הלטאה כחולדה אבל רבנן דפליגי עליה דרבי יוחנן לענין טומאה לענין שבת מודו ליה אי הכי האי דברי רבי יוחנן בן נורי דברי רבי יוחנן ומחלוקתו מיבעי ליה תני דברי רבי יוחנן בן נורי ומחלוקתו בעא מיניה לוי מרבי מנין לחבורה שאינה חוזרת דכתיב (ח)והפוך כושי עורו ונמר חברבורותיו אי אלימא דקאי ריקמי ריקמי האי ונמר חברבורותיו נמר גווניו מבעי ליה אלא ככושי מה עורו דכושי אינה חוזרת אף חבורה אינה חוזרת: ושאר שקצים כו': הא הורגן חייב מאן תנא א"ר ירמיה ר"א היא (ט)דתניא ר"א אומר ההורג כינה בשבת כהורג גמל בשבת מתקיף לה רב יוסף עד כאן לא פליגי רבנן עליה דרבי אליעזר אלא בבינה דאינה פרה ורבה (י)אבל שאר שקצים ורמשים דפרין ורבין לא פליגי ושניהם לא למדוה אלא מאילים רבי אליעזר סבר כאילים מה אילים שיש בהן נטילת נשמה אף כל שיש בו נטילת נשמה ורבנן סברי כאילים מה אילים דפרין ורבין אף כל דפרה ורבה א"ל אביי וכינה אין פרה ורבה (יא)והאמר מר יושב הקב"ה וזן מקרני ראמים ועד ביצי כינים מינא הוא דמיקרי ביצי כינים והתניא כינים מינא הוא דמיקרי ביצי כינים (יב)והרי פרעוש דפרה ורבה ותניא הצד פרעוש בשבת רבי אליעזר מחייב (יג)ורבי יהושע פוטר אמר רב אשי צידה אהריגה קרמית עד כאן לא פליגי רבי אליעזר ור' יהושע אלא דמר סבר (יד)דבר שאין במינו ניצוד חייב ומר סבר פטור (טו)אבל לענין הריגה אפילו רבי יהושע מודה: (טז)הצדן לצורך חייב וכו': מאן תנא אמר רב יהודה אמר רב (יז)ר' שמעון היא דאמר מלאכה שאין צריכה לגופה פטור עליה איכא דמתני לה אהא (יח)המפים מורסא בשבת אם לעשות לה פה חייב אם להוציא ממנה לחה פטור מאן תנא אמר רב יהודה אמר רב ר' שמעון היא דאמר מלאכה שאין צריכה לגופה פטור עליה ואיכא דמתני לה אהא (יט)הצד נחש בשבת אם מתעסק בו שלא ישכנו פטור אם לרפואה חייב מאן תנא אמר רב יהודה אמר רב רבי שמעון היא דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה אמר (כ)שמואל (כא)והשולה דג מן (כב)הים כיון שיבש בו כסלע חייב א"ר יוסי בר אבין וכן סנפיריו אמר רב אשי (כג)לא תימא יבש ממש אלא אפילו דעבד רירי אמר מר בר המדורי (כד)אמר שמואל (כה)הושיט ידו למעי בהמה ודלדל עובר שבמעיה חייב מאי טעמא אמר רבא בר המדורי אסברא לי לאו אמר רב ששת (כו)האי מאן דתלש בשותא מהיזמי והיגי מיחייב משום עוקר דבר מגידולו הכא נמי מיחייב משום עוקר דבר מגידולו אמר אביי (כז)האי מאן דתלש

פיטורא

מדגיליכן: **הטפויין**. שירין. הטפויין וכילי כיינים מתניתא היא (כח)ולא ידענא היכא תניא: **הלד פרעוש**. ממקום שאינו גילוח ועומד כגון מעל גבי קרקע לו מבגדיו מבחוץ: **להוציא ממנה לחה**. מלאכה שאינה צריכה לגופה היא שבפתח היא המלאכה וזה אין צריך (כט) להיות כאן פתח מעכשיו: **הלד נחש**. נמי הילדה היא המלאכה וזה אינו צריך לגופה אלא שלא תשכנו ואם יודע שתעמוד ולא תזיקנו לא היה לו: **השולה דג**. שהיה גילוח ועומד מבעוד יום: **כסלע**. כרוחב סלע: **חייב**. משום נטילת נשמה דמו לא חיי: **עביד רירי**. שנוגעין בו וחוטב הרירין (ל)נמשך מן האלכסנ: **דלדל**. עקר שהפילמו על ידי דלדול זה: **כר המדורי אסברא לי**. טעמא דהא מילתא: **כשותא**. דהומלי"ן וגדל מתוך הסיומי מרית הקרקע שהיזמי יוצק ממנו: **מיחייב**. ואף על פי שאינו ממוכר לקרקע כדאמרינן בעלמא (שיריזין דף כח: (לא)) מאוירא רבי:

פיטורא

אכולה מחייב, (ומחייב) [ומתניתין] דהכא בשבת כותיה וקשיא לרב. ופריק רב אשי אליבא דרב דאמר ת"ק דמפליג בין מקצת שרצים למקצתן לאו חכמים אינון אלא ר' יהודה [היא] דאזיל בתר גישתא, דתנן רבי יהודה אומר הלטאה כחולדה, אבל רבנן דפליגי התם על ר' יוחנן בן נורי לענין טומאה פליגי, אבל לענין שבת הכא אפילו הכי הא בייתא דנא ר' מח' שרצים האמורין בתורה והחובל בהן חייב דברי ר' יוחנן בן נורי, דברי ר' יוחנן בן נורי ומחלוקתו הוה ליה למיתנא, דמשמע אפילו רבנן דפליגי עליה לענין טומאה. הכא מודו ליה. ופרקינן תני דברי רבי יוחנן בן נורי ומחלוקתו. פירוש חבורה פלשון חברבורות, כגון יתת מתחתיהם, יגל מגלגל, מכלת מכלכל, וכיוצא בהן. דדייקינן מדקתני החובל בהן פטור מכלל שהחודגן חייב. ומוקים לה ר' יוסף כר' אליעזר דאמר ההורג כינה כשבת כהורג גמל בשבת, ודחי רב יוסף ואמר אפילו תימא רבנן מחייבי ליה, דלא פטרי רבנן אלא בגון כינה דאינה פרה ורבה, אבל שקצים ורמשים דפרו ורבו מחייבי ההורגם. ושניהן דרשו מאילים האמורים במעשה המשכן ועורות אילים, שהורגים אותן לשיטל עורותיהן, כדפשיטן דכל מלאכה מעשה המשכן נמרי להו, והריגת פוגיקין דפשיטן לה בכל כתבי הקדש. ואקשי לה אביי לרב יוסף, שהקב"ה זן כיצי כיינים, והתניא הטפויין וכיצי כיינים אלמא יש ביצים לכיינים, והן בלשון ארמית נבי יכלשון ישמעאל ציבאן, ופרשינן ודאי יש להן ביצים ולא פטר ר' יהושע את ההורגן (ולא) [אלא] פטר את הצדן. ואמר מר [רב] יהודה (רב) נאון דבי"ל (דהוא) (דהוא) מרבנן קשישי ראשונים דהוו מימנני מלגיה פרעוש בשבת ואפילו [מ]קל בשרם, ולא מנעון למיעקל כיינים כדמפרש בראש מסכתא דא. מתני' הצדן לצורך חייב ושלא לצורך פטור כו'. המפיס מורסא בשבת הצד נחש בשבת, אע"ג דאוקמינהו רב לר"ש דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה, קי"ל [כהא] דשמואל דאמר כהו דאינון פטור ומחיר. אמר שמואל [השולה] דג מן הים. אם הוציאו מן הים ולא שהה כדי יציאת נפש עד שהחזירו לים פטור, שהרי לא עקר דבר מגידולו ונם לא הרגו, ולא השתיקו נמי ממקום חיותו לגמרי. אבל אם הניחו ביבשה עד שיבש בו כסלע לחלוחית המים חייב. איר יוסי בר אבין ולא אמרו שיבש אלא בין מפריני של דג ששם חיין, וכיון שיבש שם כאילו מת. וזו השמועה של ר' יוסי בר אבין מפורש כתענויות פרק סדר תענויות האילו. רב אשי אמר לא תימא יבש ממש, אלא אפילו רב דרייריה. פי' זב דרירו של דג, ייצא נטה לצות ואינו חוזר בחיותו וכמת הוא השוב, והשולה אותו חייב. הא דאמר שמואל הכנים ידי למעי בהמה דלדל עובר שבמעיה חייב, אסיקנא חייבה משום עוקר דבר מגידולו, כדבר ששת דאמר דתלש [בשותא] מהיזמי דהיגי, ומפרש בפרק בכל מערבי דקטלין לה להזמתא ויבשה בשותא. אמר אביי האי מאן דתלש

עין משפט נר מצוה

ד א מיי' פ"ח מהל' שבת הלכה ט טור ש"ע סי' שטו סעיף ח:
ה ב מיי' פי"ח שם הל' כ סמג שם טור ש"ח סימן שטו סעיף ח:
ו ג ד מיי' פי' שם הלכה כד ופי"ח הל' כ סמג שם טוש"ע ש"ח סי' שטו סעיף ט:
ז ה (מיי' פי' שם הל' כא) סמג שם טוש"ע שם סעיף ח:
ח ו ז ח מיי' פי"ח שם הלכה ח:
ט י מיי' פ"ח מהל' שבת הלכה ג טוש"ע ש"ח סי' שלו סעיף ה:

מוסף רש"י

הלטאה כחולדה. שורץ חלוק מבשרה (חולין קכב.). כהורג גמל. כלומר דגדול (לעיל יב.). בבינה דאינה פרה ורבה. אלא מנסר חדס היא שולטת (לעיל יג.). יושב הקב"ה וזן. קילא לסס מהיכן תזמנן לסס פרנסתם, מקרני ראמים, תיב נדולה, (עיין ג.). דמיקרי ביצי כנים. ותקון הן והא אינו"ש נלמדן תרמית ונלמ"ד לענמ"ים (שם). מלאכה שאין צריכה לגופה. כל מלאכה שאינה צריכה אלא לסלקה מעליו הר מלאכה שאינה צריכה לגופה, דכל"נו לא נאמר לו ולא היה צריך לה הלכך לאו מלאכה מחשבת היא לר"ש (לעיל צא.). המפיס מורסא. לאה לעיל קו. שיבש בו בכלע. אע"פ שהוא מפרכס לאחר כן וכבוד שהוא מפרכס הפליטו נמים, חייב. משום נטילת נשמה, שהיא לא מלאכה, דתנן (לעיל עג.) הפוחטו (תענית כד.). ובין סנפיריו. דולמי לא מי, וכשאין מחוסר לידה עסקינן, כגון שלדו נמוך הכל והיומו נמים לחיות לדקן שעוסין הליינין (שם).

רב נסים גאון

מלאכה שאינה צריכה לגופה, דפליגי בה ר' יהודה ור' שמעון בכר בחבורה בפרק יציאות השבת. אמר רב ששת האי מאן דעקר בשותא מהגה והיזמנה חייב משום עוקר דבר מגידולו. משחכה בפרק בכל מערבין (עירובין דף נח:) ר' זייא כי הוה חליש מגירסיה הוה אזיל ויתיב אפיתחה דבי ר' יהודה בר אמי, אמר כי חלפי רבנן איקום מיקמייהו ואקביל אגרא. נפק אתא ינוקא אמר ליה מאי אגמרך רבך בכשות. אמר ליה כשות ברוא פרי האדמה, כשות נמי מאוגא קא רביא דהא קא חזינן דקטלינן ליה להיזמא ומיתא כשותא (דבעי למיזדע כשותא), ובפרק ר"א אומר תולין את המשמרת (נדה לקמו) אמרו מכריז רב מטא זמן כשותא דבעי למיזדע כשותא בכרמא ניזדע. **מאן דתלש פיטורא**. הן פטריות שהזכירו במסכת ברכות (דף מ) על כמהין ופטריות אומר שהכל נהיה בדברו, והקשינו וכמהין ופטריות לאו מגידולי קרקע נינהו ורמינהו כו'. ופריק אביי מרבי מאוגא קא רבי מינק מאוירא קא ינק.

תורה אור השלם

1) דהיהפך בושי עורו ונמר חברבורתיו גם אתם תוכלו להיטיב למדי הרע:
ירמיהו יג כג

הגהות הב"ח

(א) נמ' ולא מטמאין אלא אמר רב אחא בר אמי מתנה: (ב) רש"י ד"ה לטלוא מטמא יכו' לחיך לו לטוח: (ג) ד"ה מתיא יכו' בתלמוד בעלמא עיינינן מה ע"ב. ב"ב ע"ש דהמקנה היא דתלתא קא רבי הכבוק גם כו' פי' הכל על פי המקנה דהתם עיין ערך כשת:

גליון הש"ס

גמ' וחד"י ארעים. עי' כדין פ"ק דמקמאין ה ע"ב: שם אבר שבאל הישם חד' לשני בחבר. עי' בהרוח כה ע"ב תוס' ד"ה דהי ליה: הש"ל ד"ה הבאיי בו' ולא ידעינא. עי' ברכות סה ע"ב ד"ה מאן שמעת ליה וס"ב:

לעזי רש"י

הומלו"ן. כשות (עמה, שמנמו מכינים את הביירה).

רבינו חננאל

למה שמנו חכמים. ואתמהינן אדרבה למה שמנו חכמים אין להן עור כי עורותיהן בבשרן הוא. ופריק ר' אלעא הכי קתני וחכ"א אין עור מטמא כבשר אלא מה שמני חכמים ואמרו אלו שעורותיהן בבשרן. ודייקינן מדקתני חכמים דהני שעוריין במשנה ואלו שעורותיהן בבשרן הוא דעורן טמא כבשרן הנשארין לא. מכלל דר' יוחנן בן נורי דפליג עליהן סבר דאפילו הנשארין מטמאו. והא ח' שרצים יש להן עורות קתני. דאלמא כולן לא מטמא עורן. ונדחת. ותריץ רב אדא הכי. וחכ"א לענין טומאה אין עור למה שמנו חכמים. כלומר אין להן עור אלא בבשר הוא חשוב. ור' יוחנן בן נורי פליג ואמר יש להן עורות. ואקשינן וכי לענין טומאה פליגי לענין שבת לא פליגי, והתניא הצד אחד משמונה שרצים והחובל בהן חייב בשרצים שיש להן עורות. ואי זו היא חבורה כל שאינה חוזרת, נצרר הדם אע"פ שלא יצא, ר' יוחנן בן נורי אומר ח' שרצים יש להן עורות. מדקתני בהא מתניתא בשרצים שיש להן עורות, אלמא דרבנן הוא דאית להו חלוקה במקצת שמונה שרצים למקצתן אבל ר' יוחנן בן נורי

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com